

УДК 94:316.323.82(44+672.1)“1839-1960”

Є. К. Ндуму

КОЛОНІАЛЬНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ В ЕКВАТОРІАЛЬНІЙ АФРИЦІ (1839–1960 рр.): НА ПРИКЛАДІ ГАБОНУ

У статті розглядаються особливості колонізації Габону від моменту появи французів в 1839 році до отримання Габону незалежності в 1960 році. Автор зосередив увагу на основних віхах розвитку Габону у колоніальний період; досліджено територіальні зміни колонії у досліджуваний період; проаналізовано внесок колоніальних властей у розвиток Габону. Особлива увага зосереджена на представниках інтелектуальної колоніальної еліти, які сприяли розбудові колонії та наближенні її до зразків європейської цивілізації.

Ключові слова: Франція, Габон, Французька екваторіальна Африка, рабство.

Упродовж останніх двадцяти років у Франції не вщухають дебати навколо колоніального минулого країни. Аналітики стверджують, що у сучасному світі дедалі складніше протистояти колоніальним стратегіям провідних світових держав, вони суттєво змінились, набули інших, відмінних від стратегій минулого століття форми і на сьогодні мають риси “невидимої небезпеки”. У цьому контексті, актуальною темою дослідження є колоніальна політика держав XIX – початку XX ст., коли тільки закладався фундамент системи колоніалізму наслідки якої значна частка колишніх колоній відчуває і понині. Не став виключенням у цьому плані і Габон, який з 1839 по 1960 рр. був колонією Франції. Відмітимо, що Франція приступила до колоніальної експансії лише на початку XVIIст., у той час як Іспанія, Португалія, Англія вже активно розподілили між собою значну частку світу. В 80-і рр XIXст., а саме після встановлення Третьої республіки, Франція активізувала свою участь у колоніальному розподілі світу. Одним з об’єктів її колоніальних інтересів стає Африканський континент. Виходячи з вищесказаного, метою нашої статті постає аналіз еволюції колоніальної політики Франції, на основі аналізу джерел та літератури, в Екваторіальній Африці, на прикладі Габону.

Колоніальний процес, який теоретично завершився у 1960 р., із проголошенням незалежності Габону, продовжує підживлювати політичні та соціальні дебати колишніх колоній та метрополії. Суспільний інтерес до колоніальних сюжетів покликав до життя значну кількість публікацій, як наукового, так і публіцистичного характеру. Зупинимо увагу на найбільш значимих роботах. З цього масиву досліджень, присвячених досліджуваній проблемі, в першу чергу, слід звернути увагу на працю габонського історика Фабриса Нгябама-Макая (Fabrice Nguibama-Makaya) “Colonisation et colonisés au Gabon” (“Колонізація і колонізований Габон”), у якій подано докладний аналіз колонізації країни [1].

Серед французьких дослідників виділимо праці Альфреда Фієро (Alfred Fierro) “Afrique Equatoriale Francaise” (“Екваторіальна Африка”) [2] та роботу представника школи “Анналів” Марка Ферро (Marc Ferro) “Le livre noir du colonialisme XVI–XXI siècle: de l’extermination à la repentance” (“Екваторіальна Африка. XVI–XXIвека: уничтожение покаяния”) [3]. У 1861 р. компанією “Harper’sBrothers” публікуються перші книги французько-американського мандрівника, зоолога і антрополога Поля дю Шелю, присвячені Екваторіальній Африці, зокрема Габону. У вказаних книгах зображуються традиції місцевих жителів, манери та поведінка народів Екваторіальної Африки, флора і фауна країни. Для нашої розвідки вказана робота є вагомим історичним джерелом.

На пострадянському просторі проблематика французької колоніальної політики була розроблена в працях П. Черкасов [4] і Т. Гончарової [1]. Однак, досліджувана тематика наразі потребує подальшого вивчення.

Якщо говорити про французьку колонізацію, слід відмітити, що Франція, незважаючи на те, що ступила на шлях створення колоній тільки у XVII ст., була однією з перших країн, що почали активно заселяти і досліджувати нові континенти. На початок XVIII ст. до складу колоніальної імперії Франції входили: південь сучасної провінції Квебек, території біля Гудзонської затоки, Луїзіана, Аркадія [6]. Проте, на середину століття країна починає досить швидко втрачати значну частку американських колоній. Зокрема, у 1762 р. було підписано Паризький мирний договір, за яким колоніальна імперія відмовлялась від своїх володінь в долині Огайо, на східному узбережжі Міссісіпі, канадських провінцій та Нової Шотландії [7]. Під владою Франції на певний період залишається лише Новий Орлеан, який було передано Сполученим Штатам Америки у 1803 р. унаслідок підписання між США та французькою державою документів щодо продажу Луїзіани. Втрата території спонукала до пошуку нових територіальних надбань, що в значній мірі пояснює зростання зацікавленості французів до Африканського континенту. І хоча, відміна работоргівлі у 1815 р. призвела до банкрутства значної частки купців, це не вплинуло суттєво на інтерес французів до узбережжя Габону. Більше того, французьким судам було доручено запобігання незаконній работоргівлі та пошук нових товарів для торгівлі (на експорт), що призводить у результаті до окупації прибережних портів.

Російська дослідниця Т. Гончарова, аналізуючи проблему колонізації Африки, зазначає, що довгий час європейці залишалися лише на узбережжі Африки, звідси вони вивозили величезну кількість рабів, яких на кораблях відправлялися в Америку, де активно використовувалася праця чорношкірих. [1]. Проте справжній розділ “чорного континенту” відбувся у другій половині XIX ст., а до початку Першої світової війни в Африці вже були наявні колонії самих різних країн: Франції, Великобританії, Португалії, Бельгії, Нідерландів. Останніми до гонки за території приєднались Німеччина і Італія. Перша світова війна торкнулася і переділ колоній.

Якщо звернути увагу на початок Французької території Габону, то її заклав капітан Л. Буе-Гільомез (Louis Buet-Guillemes), яким було засновано в бухті Габон корабельну стоянку та укладено у 1839 р. договір з вождем племені мпонгве Анчуже Кове Рапончомбе, навіреного французами до християнства і влада якого була розповсюджена на усе північне узбережжя Габону [8]. Відповідно до згаданого договору частина королівства "короля Дені" (Denis), як його називали французи, відійшла до Франції. Паралельно аналогічні договори укладаються з іншими прибережними вождями, у ході чого під французький контроль переходить більша частина південного узбережжя нижче річки Огове (Ogooué). У 1842 р. капітан Л. Гільомез підписує домовленості з габонськими лідерами Луидоу (Louis ndong glass), Глассом, Кузбеном Жоржем (Georges quaben), які дозволяли забезпечити для Франції кращі позиції на правому березі Габону. Основною метою поданого кроку французів було забезпечення функціональності порту, де французькі військові кораблі могли здійснити поповнення продовольчих запасів. Загалом, за період 1840-1860-х рр. французькими колонізаторами були укладені договори, з усіма вождями місцевих племен, які проживали на узбережжі, про "захист і заступництво Франції" [9].

Паралельно з колонізацією Габону та розширення французьких сфер впливу до регіону відправляється низка християнських місіонерів, які ставили за мету звернення місцевих жителів до християнської віри. Найбільш відомим з місіонерів став отець Жан Рене Бессіє (Jean René Bessieux), який досягнувши французького морського порту в бухті Габону, 29 вересня 1843 р. встановлює на цьому місці першу станцію місії [3; 1; 10].

Заснована отцем Бессіє місія досить скоро починає розширюватись за рахунок звільнених рабів. Так, у 1849 р. Французький військово-морський флот захоплює португальський работорговий корабель та звільняє 149 рабів, яких в подальшому селять по близу станції Отця Бессіє. Саме ці раби стали засновниками Лібревіля (Libreville), який вже за кілька років нараховував гарнізон приблизно у 1000 осіб та цивільне населення кількістю приблизно 5000 осіб. Загалом же на середину XIX ст., згідно з офіційними повідомленнями, територія колонії складала 8000 квадратних миль з населенням близько 186,000 осіб [9].

Починаючи з середини XIX ст. суттєву роль в колонізації і освоєнні Габону відіграли європейські і американські дослідники. В першу чергу, величезний внесок було зроблено французько-американським мандрівником, геологом і антропологом Полем дю Шелю (Paul du Chaillu), який у другій половині 1850-х рр. здійснив дослідницьку подорож Габон. У грудні 1850 р. дослідник приїздить до Габону. Слід зазначити, що місце дослідницької подорожі було обрано не випадково, адже саме тут пройшло дитинство Поля дю Шелю (його батько був керуючим одного з торгових портів на північ від екватора). Він пройшов вгору по річці Огове, де він став першим європейцем і наступні три з половиною роки, досліджуючи подану територію, що простягається від бухти Габону 320 миль всередину країни і в 250 милях на північ і південь [11; 12].

Слідом за Полем дю Шелю до регіону направились маркіз де Компьень (Marquis de Compiègne) французький дослідник і науковець; Альфред Марке (Alfred Marche) та інші дослідники, які визначили річку Огове на карті.

Відкриття перших європейських науковців надали змогу французькому уряду розширити французькі території в Екваторіальній Африці. Так, в кінці 1873 р. король Ньянгуєниона (Nyanguénuona) из Орунгу (Orungu) поступається островом Ластурвіля на користь французів [13].

Надалі вивченням регіону починає займатись французький дослідник італійського походження П'єр Саворнья де Бразза (Pierre Savorgnan de Brazza), який за підтримки Французького географічного товариства в Парижі (Société de Géographie de Paris) відкрив для Франції прохід вздовж правого берега річки Конго, дослідженням якої він займався протягом 1876-78 рр. Подане відкриття в кінцевому результаті призвело до формування французьких колоній в Центральній Африці [6]. В цілому П'єр Саворнья де Бразза у 1875 – 1878 рр., у супроводі доктора Ноеля Юджина Балля (Noel Eugene Ballay) і, в деяких експедиціях, Альфреда Марча (Alfred Marche), досліджує країну на схід від річки Огове. Експедиція де Бразза піднімається уздовж річки Огове на більш ніж 400 миль, і поза басейном досліджуваного потоку виявляє Аліма (Alima), приплив Конго. У листопаді 1878 р. Де Бразза і Баллей повертають на північ від Аліми і нарешті досягають Габону [14].

27 грудня 1879 р. П'єр Саворнья де Бразза дещо відходить від наукової діяльності та засновує місто Франсвіль на місці злиття річок пас (Passa) і Огове (Ogooué). Того ж року починається заселення острова Ластурвіля (Lastourville). При цьому перше французьке поселення на Острові Ластурвіля починається з формування і установи торгового поста Мису Лопес (Le cap Lopez). Слід зазначити, що менш ніж за 10 років

Як ми бачимо, з середини XIX ст. розпочинається проникнення французів у глибині райони країни. Цьому факту сприяли і дослідницькі експедиції. Для прикладу, у 1875-1880-х рр. П'єр де Бразза заключив ряд договорів з вождями місцевих племен, що зокрема і дозволило йому заснувати місто Франсвіль [1].

Починаючи з 1880 р. і до початку Першої світової війни в питанні колоніальної політики Франції щодо Габону простежуються декілька ліній: поступовий перехід де Бразза від дослідницької діяльності до політичної; трансформація Габону у французьку колонію на міжнародному рівні та його зміни у якості адміністративної одиниці.

У 1881 р. П'єр де Бразза здійснює останню свою подорож у якості дослідника, в результаті якої прокладає найкоротший маршрут до центральних районів Конго через річки Аліма і Ніарі та повертається до узбережжя.

Того ж року відбуваються ще дві події, пов'язані з колонізацією Габону. По-перше Адміністрацію Габону доручають старшому військово-морському офіцеру на посаді Головнокомандувача французьких Поселень в Гвінейській затоці [6].

Починаючи з 1883 р. уряд Франції розпочинає адміністративні трансформації своїх африканських колоній. Як наслідок, усі французькі поселення в Західній Африці були розділені на ряд адміністративних одиниць: Габон, яким керує його власний командир і Котону (Cotonou) і Порто-Ново (PortoNovo) як залежні території, а також Гранд Бассам (GrandBassam) і Ассіні (Assinie) на Кот-д'Івуарі (LaCoted'Ivoire). Тоді ж де Браза, був назначений урядовим комісаром Французької республіки в Західній Африці (території сучасних Габону та Конго) [4].

Водночас виникає суперечка між Францією та Німеччиною відносно розмежування колоній обох держав на африканському континенті. Певне рішення поданого питання відбулось 24 грудня 1885 р. із підписанням двостороннього договору між державами стосовно розподілу територій. Франко-німецький договір встановив кордони між їх відповідними територіями. Як наслідок, Берлінський Конгрес 1885 р. визнав французькі права на правому березі Конго, який де Браза докладно вивчив у майбутньому [3].

Якщо повернутись власне до постаті Пьер Саваньон де Браза, то він паралельно із дослідженнями територій Габону, продовжував сходити по кар'єрній драбині. Так, 29 червня 1886 р. дослідника було назначено урядовим комісаром Французького Конго. Водночас відбувається поступове об'єднання Габону і Конго в єдину адміністративну одиницю, яке офіційно було закріплено 11 грудня 1888 р. Однак, власне Габон на офіційному рівні стає частиною французького Конго лише у 1890 р. [16]. А 30 квітня 1891 р. назва французького Конго була вперше застосована до об'єданого адміністративного об'єкту, який складався із старого французького Конго і Габона.

Отже, на кінець XIX ст. Габон перестає виступати як окрема французька колонія, проте це не впливає у подальший розвиток регіону, як сировинної бази метрополії. З кінця XIX ст. французькі колонізатори стали створювати в Габоні плантації експортних культур – кава і какао, вести лісозаготівлі. З метою транспортування ресурсів до узбережжя відбувається розбудова шляхів сполучення, які полягали у створенні ґрунтових та залізничних доріг.

Починаючи з XX ст. уряд Франції знову звертає увагу до питання адміністративного статусу Габону. Цьому сприяв той факт, що у 1900 р. були офіційно визначені між Францією та Іспанією кордони Габоно-іспанської Гвінеї. А вже у 1903 р. Габон було оголошено окремою колонією, у складі французької екваторіальної Африки. Однак, слід зазначити, що не дивлячись на від'єднання Габону в окрему адміністративно-територіальну одиницю, вже 29 грудня того ж року французькі колонії Габону і центральні райони Конго, території Убанги-Шарі (Ubangui-Chari) та військові території Чаду (Chad) були віддані під керівництво Генерального комісару. Таким чином, фактично Габон залишався частиною великої колоніальної територіальної одиниці, хоча і вважався офіційно окремою колонією.

З початком XX ст., Африка стає сферою постійного зіткнення колоніальних інтересів Франції та Німеччини. Тому, в умовах загострення ситуації в Європі, обидві держави шукають шляхи мирного вирішення спірних питань. Так, 18 квітня 1908 р. Франція та Німеччина заключають договір, відповідно до якого відбувається нове розмежування кордонів між німецьким Камеруном (Cameroon) і французькими територіями від іспанської Гвінеї до Озера Чад. А вже 4 листопада згідно за новою франко-німецькою домовленістю кордон між Габоном та Камеруном був суттєво перенесений у бік Габону. Через три роки, 4 листопада 1911 р., Франція знову йде на поступки Німеччини, віддаючи останній частину північних територій Габону на користь німецької колонії Камерун. Таким чином, ми бачимо, що Франція усіма способами намагалась уникнути ймовірної війни в своїх африканських володіннях.

Представники Німеччини починають активно селитись і на території власне Габону, сприяючи розбудові інфраструктури колонії. Для прикладу у 1913 р. Альберт Швейцер (Albert Schweitzer), позавершенню медичних досліджень в університеті Страсбурга, переїздить до Габонського міста Ламбарене (Lambaréné) де відкриває амбулаторію [17]. Подана амбулаторія стала першою медичною установою в колонії, що позитивно позначилось на здоров'ї її мешканців, і в першу чергу корінного населення. Значення відкриття амбулаторії для габонців ми бачимо й у тому, що на сьогодні головна медична установа країни носить ім'я німецького лікаря.

Причини подібних поступок з боку Франції на користь Німеччини полягали у спробі задоволення колоніальних претензій Німеччини, яка розпочала колонізаційну політику набагато пізніше за своїх конкурентів і тим самим практично не мала змоги мирним шляхом утворити власні колонії. Європейські лідери вважали, що незначні територіальні поступки на користь Німеччини задовольнять претензії останньої та допоможуть уникнути військового конфлікту у Європі.

Загалом, на момент початку Першої світової війни, Габон було включено, як одну з чотирьох територій Французької Екваторіальної Африки. При цьому, у кожній з територій зберігався власний віце-губернатор [12].

В роки Першої світової війни політика метрополії до своєї африканської колонії дещо призупиняється, що обумовлюється бойовими діями в Європі. Водночас, у роки війни солдати з Габону приймали участь у бойових діях у складі французьких частин. А в самій колонії, в провінції Волю-Нтем відбувались збройні зіткнення між сенегальськими стрільцями та німецькими підрозділами з Камеруну.

За умов війни у французьких колоніях Екваторіальної Африки, зокрема і Габоні, відбувалось інтернування німецьких громадян. Для прикладу, вже згаданий нами Альбер Швейцер у 1917 р. разом із дружиною до завершення війни були інтерновані французами як ворожі іноземці. Повернутись до Ламбарене А. Швейцер зміг тільки у 1924 р., де і провів решту свого життя.

Завершення війни та прийняття Версальського мирного договору у 1919 р. позбавляє Німеччину колоній в Африці, як наслідок до складу Габону повертаються ті території, які були віддані Камеруну у 1908-1911 рр.

Період між світовими війнами не позначився в історії колоніальної політики Франції щодо Габону суттєвими подіями. Проте, саме в цей період починає свій шлях у політику Леон М'Ба, який у майбутньому стане першим прем'єр-міністром та першим президентом Габону. Так, у 1922 р. Леон М'Ба назначається на посаду керівника свого міста. А у 1930-і р. він починає активно виступати проти французького уряду та за незалежність Габону, за що у 1933 р. був засланий в Убанги-Шарі (Ubangi-Shari) [2].

У міжвоєнний період відбувається останнє розчленування території Габону. Тоді, у 1925 р., верхній басейн Огове було передано юрисдикції Середнього Конго, з метою полегшення будівництва Океанської Залізниці в Конго. Подані території були повернені тільки у 1940 р., тобто вже в роки Другої світової війни, коли розпочинається шлях Габону до незалежності.

З початком Другої світової війни територія Габону практично одразу стає під керівництво уряду Віші. Проте, вже з 1940 р. ряд представників керівництва Габону починають підтримувати рух Вільна Франція (France libre), який було засновано французьким генералом, Шарль де Голлем, який в подальшому стає символом французького Опору. Це призводить до протистояння в середині колонії.

Так, 29 серпня 1940 р. губернатор Жорж Массон (Georges Masson) отримує телеграму від генерала де Ларміна, у якій повідомлялось про французьку угоду в Браззавілі. Наслідком цього постає те, що Ж. Массон публічно оголошує приєднання Габону до Вільної Франції, що зустрічає опір з боку військово-морського командування Лібревілья. Відбувається становлення певної морської блокади узбережжя Габону, що проявляється в перехопленні та затопленні ряду кораблів, які знаходились під керівництвом уряду Віші. Зокрема, 8 жовтня підводний човен "Понселе" (Poncelet) було затоплено поблизу Габону. А наступного дня, 9 жовтня, французький патрульний шлюп "Savorgnan de Brazza" затопив крейсер "Бугенвіль" (Bougainville), який відпливав від узбережжя Габону.

Подані події призводять до послаблення влади режиму Віші у Габоні, що надає змогу Ш. де Голлю 12 жовтня віддати наказ про ліквідацію анклаву Віші у поданій колонії. Вже 27 жовтня "Вільні" французькі війська з Камерну захоплюють пошту Віші в Мітзике (Mitzi) [10], а 5 жовтня під керівництвом генералів ЛеКлерке (LeClerc) і Кеніге (Koenig) вони відбувають з Дуали (Камеруну) до Габону.

Цікавим фактом є те, що війська "вільної Франції" були зустрінуті місцевими колоніальними військами, які формувались з місцевого чорношкірого населення. Причиною цього було те, що габонці, з подачі уряду Віші, вважали Ш. де Голля бунтівником, який виступив проти законного французького уряду.

Так, 9 жовтня відбувається битва поблизу Лібревілья, у якій генерал Кьонінг, у складі війська якого знаходились, як французькі легіонери, так і сенегальці й камерунці, зіштовхнувся з різким супротивом з боку прихильників режиму Віші. Проте, протистояння з місцевими військами не завадили вже 12 жовтня узяти Порт-Жантіль (PortGentil), який являв собою останню цитадель уряду Віші в Габоні. Цікаво, що єдиною жертвою захопленні міста стає колишній губернатор Массон, який сподівався вмовити гарнізон здатися мирно. Проте, відчай від зіткнення з наслідками призводить колишнього губернатора до самогубства [8]. Унаслідок бойових дій восени 1940 р. уся територія Габону звільняється від режиму Віші та переходить до складу голістської Франції [9].

Становлення режиму "вільної Франції" у Габоні приводить до підвищення самосвідомості серед місцевого населення, серед якого розпочинається рух за незалежність. Ш. де Голль в подальшому писав: "Серця африканців справдилися трепетом надії і віри в право людини бути вільною. Драма, що потрясла світ, елемент чудесного, який входив в "голістську" епопею, розгортається на їх власному континенті, картина війни, яка вимагала напружених зусиль, змінювала самі умови їх існування, – все це не могло не позначитися в хатинах і кочовищах, в савані і в лісах, в пустелі і на берегах річок: мільйони чорношкірих людей, які тисячоліттями знемагали під ярмом злиднів, відтепер піднімали голову і замислювалися над своєю долею" [21].

Серед перших провідників та лідерів руху за незалежність Габону стали Леон М'ба та Жан-ІлерОбам (Jean-Hilaire Aubame). Обидва лідери дотримувались різних політичних позицій. Так, Жан-Ілер Обам будучи лідером Габонської гілки партії Африканського Воз'єднання (le Parti de la reunion africaine) активно підтримував формування Федеральних, наднаціональних груповань в Африці. У той час Л. М'ба, який очолював Габонський Демократичний блок, виступав категорично проти об'єднань подібного характеру. Згідно з його позиції Габон, володіючи найбільшим та найбагатшим економічним потенціалом в регіоні, може поступово занепасти, у випадку підтримки більш бідних сусідів у будь-якій Федеративній системі.

За умов наростання незалежницьких рухів в країні, Ш. де Голль скликає в Браззавілі 30 січня 1944 р. конференцію задля вирішення майбутнього французьких колоній. П. Черкасов характеризує поданому конференцію, визначає наступні результати: французька імперія залишається єдиною; у кожній колонії створюються напівавтономні асамблеї; громадяни французьких колоній отримують права, рівні з правами інших громадян Франції; громадяни французьких колоній отримують право голосувати на виборах до французького парламенту; представники корінного населення колоній отримують право брати участь в роботі адміністрації колоній; повинні бути проведені економічні реформи, які мали б змінити експлуататорський характер взаємин між Францією і колоніями [4]. В результаті, згідно конференції та конституції Четвертої республіки: 1) Габон стає французькою закордонною територією; 2) Жан-ІлерОбам обирається представником Габону в палаті депутатів; 3) Леон М'Ба стає мером Лібревілья і засновує Габонський демократичний Блок (Le Parti Democratique Gabonais) (PDG).

На кінець 1958 р., у результаті голосування за конституцію П'ятої республіки у Франції в якій 92 % виборців підтримали новий головний закон держави, Габон стає автономною республікою у складі французької Співдружності Республік, а 17 серпня 1960 р. був його уряд проголошує незалежність держави.

На перших президентських виборах перемогу отримує Леон М'ба, що призводить до встановлення однопартійного режиму. Подана подія фактично знаменує завершення колоніального періоду Габону. Проте, слід зауважити, що на практиці Франція в подальшому ще певний час мала вагомий внесок на політику Габону. Для прикладу, у 1964 р., коли унаслідок військового перевороту було зміщено Л. М'ба, за наказом Ш. де Голля до Габону було надіслано військова підтримка, задля придушення перевороту [16]. Крім того, уряд держави залишився винним "Паризькому клубу" 4 млрд. доларів, які були вкладені останнім на будівництво Трансгабонської залізниці. Тільки у 2007 р. поданий борг був повністю погашений.

На сьогодні, Габон постає одним з головних політичних партнерів Франції в Африці. У лютому 2010 р. між країнами було підписано нові партнерські угоди. Досліджувана африканська країна також є й важливим економічним партнером для Франції – близько 120 французьких компаній представлені в Габоні через свої філії і представництва [22].

Отже, підбиваючи підсумки, зазначимо, що французька колонізація африканського узбережжя була обумовлена з одного боку втратою своїх територій на Американському континенті, з іншого – вигодою, яку надавала б певна монополізація в регіоні торгівля рабами. При цьому, досить тривалий час французами колонізувались лише прибережні регіони, заглиблення в континент не було до середини XIX ст. Починаючи з кінця XIX ст. і до початку Другої світової війни відбуваються постійні зміни Габону, як адміністративно-територіальної одиниці. Події Другої світової війни призводять до активізації руху за незалежність в середині держави, що і виливається у проголошення незалежності в 1960 р., що ознаменувало завершення колоніального періоду.

Джерела та література

1. Ferro. M. Le livre noir du colonialisme XVI–XXI siècle: de l'extermination à la repentance / M. Ferro. – Paris.: FayardPluriel, 2010. –156 p.
2. Bouche D. Histoire de la colonisation française (1825-1962) / D. Bouche. – Paris.: Fayard, 1991. – 400 p.
3. Frémeaux J. Les empires coloniaux: Une histoire-monde/ J. Frémeaux. – Paris: CNRS editions, 2012. – 576 p.
4. Эррио Э. Из прошлого: Между двумя войнами. 1914-1936. / Э. Эррио/ Пер. с фр. О.В. Волкова и В.Б. Княжинского. – М.: Издательство иностранной литературы, 1958. – 772 с.
5. Гончарова Т. Н. История французского колониализма: Актуальные проблемы изучения. Часть I: История колониальных империй Франции: Учебное пособие / Т.Н. Гончарова. — Санкт-Петербург, 2013. – 92 с.
6. Petringa M. Brazza. A Life for Africa/ M. Petringa. – Bloomington, IN: AuthorHouse, 2006. – 280 p.
7. Wesseling. H. Les empires coloniaux européens: 1815-1919 / H. Wesseling. – Paris.: Gallimard, 2004. – 304 p.
8. Haudrère Ph. La grande déportation vers l'Amérique / Ph. Haudrère //L'Histoire. – 2003. – № 280. – P. 56-62.
9. Nguibama-Makaya F. Colonisation et colonisés au Gabon/ F. Nguibama-Makaya. – Paris.: l'Harmattan, 2016. –184 p.
10. Сеньбос Ш. Политическая история современной Европы: в 2 т. / Ш. Сеньбос. – Санкт-Петербург. – 1903. – Т.1. – 324 с.
11. Журнал министерства иностранных дел Франции "LabelFrance". – 1998. – №33. – сентябрь
12. Planchais J. L'Empire embrace 1946-1962 / J. Planchais. – Paris: Denoël, 1990. – 443 p.
13. Nguema P. Fang du Gabon. Les tambours de la tradition / P. Nguema. –Paris: Karthala, 2005. – 192 p.
14. Плисецкий Д. Франция. Особенности и проблемы современного экономического развития / Д. Плисецкий // География. – 1998. – № 30. – С.55
15. Черкасов, П.П. Распад колониальной империи Франции : Кризис французской колониальной политики в 1939-1985 гг. / П. П. Черкасов. – М. : Наука, 1985. – 325 с.
16. Schilling H. Germanisches Leben / H. Schilling. – Leipzig: Koehler and Amelang, 1942. – 351 p.
17. Pétré-Grenouilleau. O. Les traites négrières. Essai d'histoire globale / O. Pétré-Grenouilleau. –Paris.: Gallimard, 2004. – 468 p.
18. Fierro A. Afrique Equatoriale [Ressource électronique] / A. Fierro – Accès aux ressources: <http://www.universalis.fr/encyclopedie/afrique-equatoriale-francaise>.
19. Lefevre .D. Pour en finir avec la repentance colonial / D. Lefevre. – Paris.: Flammarion, 2008. – 123 p.
20. Treaty of Paris 1763 [Electronic resource]. – Access mode: http://avalon.law.yale.edu/18th_century/paris763.asp.
21. Голль Ш. Военные мемуары: Призыв 1940-1942 / Шарль де Голль; Пер. с фр. Анфилофьева А.А. и др. – М.: ООО "Издательство АСТ": ООО "Издательство Астрель", 2003. – 814 с.
22. France Diplomatie – Ministère des Affaires étrangères et du Développement international [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.gproxx.com/http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/gabon/>

Ndumu E. K. The colonial policy of France in Equatorial Africa (1839-1960): The republic of Gabon.

This article deals with the evolution of the colonial system in Gabon from the moment of the arrival of the French in 1839 until the independence of Gabon in 1960. The author focused on the major milestones of Gabon in the colonial period; studied territorial changes colony in the study period; The contribution colonial authorities in the development of Gabon. Special attention is focused on representatives of intellectual elite colonial that contributed to the development of the colony and its approach to a sample of European civilization.

Key words: France, Gabon, French Equatorial Africa, slavery.

Ндуму Е. К. Колониальная политика Франции в Экваториальной Африке (1839-1960 гг.): на примере Габона.

В статье рассматриваются особенности колонизации Габона от появления французов в 1839 до независимости 1960 гг. Автором сосредоточено внимание на основных вехах развития Габона в колониальный период; исследованы территориальные изменения колонии в исследуемый период; проанализирован вклад колониальных властей в развитие Габона. Особое внимание уделяется представителям интеллектуальной колониальной элиты, которые способствовали развитию колонии и приближению ее к образцам европейской цивилизации.

Ключевые слова: Франция, Габон, Французская Экваториальная Африка, рабство.